

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	475
Land:	Sri Lanka
Kilde:	Regeringskansliet, Utrikesdepartementet
Titel:	Mänskliga Rättigheter i Sri Lanka 2013
Udgivet:	1. maj 2014
Optaget på baggrundsmaterialet:	24. oktober 2014

REGERINGSKANSLIET

Utrikesdepartementet

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar vid årsskiftet 2013/2014. Rapporten kan inte ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mänskliga rättigheter i Sri Lanka 2013

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Den mångåriga konflikten och inbördeskriget mellan regeringen i Sri Lanka och den tamilska gerillan tog slut i maj 2009. Under inbördeskrigets slutfas försämrades läget för de mänskliga rättigheterna betydligt och allvarliga kränkningar ägde rum. Antalet döda, inklusive civila, var högt.

Sedan krigsslutet har antalet allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna minskat i de krigshärjade områdena och i landet i stort. Men trots dessa förbättringar förekommer fortsatt bristande respekt för mänskliga rättigheter på en rad områden.

Flertalet av de många internflyktingarna har lämnat lägren och återvänt hem. Antalet ofrivilliga försvinnanden har minskat i antal, liksom antalet utomrättsliga avrättningar. Den fria rörligheten har ökat väsentligt med färre kontrollstationer och man har öppnat tidigare stängda vägar och fiskeområden. Militären har dock en fortsatt stor närvaro runt om i landet, främst i landets norra och östra delar.

Regeringen har intensifierat arbetet med minröjning, men arbete kvarstår. Sysselsättning, skolgång och sjukvård utgör andra utmaningar i de tidigare krigsdrabbade områdena i norra och östra Sri Lanka, liksom allmän återuppbyggnad av infrastruktur. Många av de återvändande internflyktingarna saknar ordnat boende.

I november 2011 överlämnade den nationella kommissionen *Lessons Learnt and Reconciliation Committee*, LLRC, sina rekommendationer för hur regeringen skulle angripa problem förbundna med inbördeskriget. Regeringen följde upp LLRC:s rapport med en handlingsplan i juli 2012. Majoriteten av rekommendationerna återstår att genomföra.

Familjen Rajapaksa är tongivande i Sri Lankas politiska liv. Sedan Mahinda Rajapaksa valdes till president 2005 har ett stort antal av familjens medlemmar, bland annat presidentens två bröder, utsetts till ledande positioner inom regering, parlament och näringsliv. Sri Lanka har genomfört författnings-ändringar som stärker presidentämbetets maktbefogenheter, vilka kritiserats av fristående organisationer för att undergräva rättsväsendet och de statliga institutionernas oberoende. FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter framhöll i samband med ett besök i Sri Lanka i september 2013 att den politiska utvecklingen i landet går i alltmer auktoritär riktning.

Yttrande- och pressfriheten är starkt begränsad i praktiken. Media präglas av självcensur. Enskilda organisationer och personer som försvarar de mänskliga rättigheterna rapporterar om hot och svåra förutsättningar för att bedriva sitt arbete.

Bristande ansvarsutkrävande i anslutning till den långvariga konflikten har bidragit till en kultur av strafffrihet, inklusive för grova brott. FN, EU och oberoende organisationer har uppmanat Sri Lanka att utreda eventuella brott mot internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter.

I enlighet med regeringens nationella handlingsplan från juli 2012 lanserades i december 2013 en nationell undersökning för att utreda hur många som försvunnit eller dödats under inbördeskriget.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna för mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Sri Lanka har ratificerat följande centrala konventioner:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights*, ICCPR, 1980, samt det fakultativa protokollet om enskild klagorätt, 1997. Sri Lanka godkänner inte kommitténs kompetens enligt artikel 41 (klagomål från annan stat).
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economics, Social and Cultural Rights*, ICESCR, 1980.
- Konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering, *Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination*, CERD, 1982.
- Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*, CEDAW, 1981, samt det fakultativa protokollet om enskild klagorätt, 2002.
- Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, *Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*, CAT, 1994. Sri Lanka godkänner inte klagomål enligt artikel 21 (klagomål från annan stat).
- Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child*, CRC, samt de två fakultativa protokollen om indragning av barn i väp-

nade konflikter, 2000, respektive om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi, 2006.

- Konventionen om skydd av rättigheter för migrantarbetare och deras familjemedlemmar, *Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families*, CMW, 1996.

Sri Lanka har ett fåtal utestående rapporter till övervakningskommittéerna, men rapportering sker överlag, om än med omfattande förseningar.

Konstitutionen garanterar vissa grundläggande fri- och rättigheter, men innehåller även en möjlighet att genom lag begränsa dessa rättigheter med hänsyn till nationell säkerhet, allmän ordning eller skydd för allmän hälsa och moral.

Under 2007 antogs en lag för att införliva konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, ICCPR, i den nationella lagstiftningen. Enskilda organisationer har framfört kritik mot lagen, då den endast beaktar vissa delar av ICCPR.

En permanent nationell kommission för mänskliga rättigheter finns, men har försvagats. Efter en lagändring 2010 utnämns numera kommissionärerna direkt av presidenten. Dess oberoende har ifrågasatts bland annat av FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter och av företrädare för det civila samhället.

Sri Lanka granskades i november 2012 av FN:s råd för mänskliga rättigheter, i den så kallade universella granskningsmekanismen, UPR. Den kritik som där framfördes rörde bland annat yttrandefrihet, försvinnanden, kvinnors rättigheter, strafffrihet för brott under inbördeskriget samt rättsväsendets oberoende. Sri Lanka accepterade 110 av 210 rekommendationer.

FN:s råd för mänskliga rättigheter antog i mars 2013 för andra året i följd en resolution om Sri Lanka, där landet bland annat uppmanas att inleda en oberoende undersökning om anklagelser om kränkningar av mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt.

FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter Navi Pillay besökte Sri Lanka i september 2013. Pillay, liksom flera frivilligorganisationer, gjorde bedömningen att Sri Lanka går i riktning mot ett alltmer auktoritärt styre.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv och kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Under inbördeskrigets sista månader 2009 intensifierades striderna mellan regeringsstyrkorna och den av EU terroriststämplade tamilska gerillan *Liberation Tigers of Tamil Eelam*, LTTE, vilket föranledde allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt. Uppgifter från internationella oberoende organisationer gör gällande att LTTE under krigets sista månader

fortsatte med tvångsrekrytering av civila, inklusive barn, och att civila användes som mänskliga sköldar.

Det finns också uppgifter om att personer som försökte fly från krigsplatserna sköts till döds. Mot krigsslutet gick regeringssidan fram allt hårdare med beskjutning också i tätbefolkade områden. Stridigheterna resulterade i många civila dödsoffer. Regeringen har anklagats av internationella oberoende organisationer för att under denna period ha brutit mot internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter och gjort sig skyldig till brott mot krigets lagar, genom att till exempel förhindra tillförseln av grundläggande humanitär hjälp till civilbefolkningen och medvetet skjuta mot civila. Det finns inga tillförlitliga siffror på hur många personer som dött under konflikten. Olika uppgifter gör gällande att mellan 20 000 och 147 000 civila dödades.

De senaste decennierna uppskattas 80 000 ofrivilliga försvinnanden ha ägt rum i Sri Lanka. Genom åren har ett antal undersökningskommissioner tillsatts, vilket lett till att omständigheterna kring mer än 16 000 försvinnanden har kunnat klarläggas. Dessa kommissioner har emellertid enbart utrett försvinnanden som ägde rum före 1994. De fall som ägt rum sedan dess har undersökts av en kommission under försvarsministeriet, vars rapporter är hemligstämplade. Få försvinnanden leder till brottsutredningar och fällande domar. Den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter beslutade 2006 att avskrivna alla fall som inträffat för mer än 20 år sedan, på grund av bristande bevis och vittnesmål.

I enlighet med regeringens nationella handlingsplan från juli 2012 lanserades i december 2013 en nationell undersökning för att utreda hur många som egentligen försvunnit eller dödats under kriget.

Rapporter om utomrättsliga avrättningar och ofrivilliga försvinnanden har minskat kraftigt sedan krigsslutet, men förekommer fortfarande.

Sedan krigsslutet har regeringen intensifierat sina ansträngningar för att avlägsna och oskadliggöra de många landminor som placerats ut främst i landets östra och norra regioner under den långa konflikten. Det nationella minröjningsprogrammet anger att närmare en miljon minor hittills har hittats och att 89 kvadratkilometer återstod att röja från minor i juni 2013.

Tortyr är förbjudet enligt lag, med ett minimistraff om sju års fängelse. Det förekommer fortfarande rapporter om tortyr och sexuella övergrepp i landets fängelser och polisstationer, även om antalet har minskat betydligt sedan krigsslutet. Tamiler i de tidigare krigsdrabbade delarna av landet rapporteras vara särskilt utsatta. Få misstänkta förövare ställs inför rätta.

Beläggningen i landets fängelser är dubbelt så stor som den redovisade officiella kapaciteten och saniteten är bristande. I november 2012 omkom ett trettio-tal fångar vid ett våldsam upplopp i ett fängelse i Colombo.

4. Dödsstraff

Dödsstraff kan utdömas för brott som mord, våldtäkt, väpnat rån, narkotikasmuggling, förräderi och brott begångna av militär mot civila eller vice versa. Den senaste avrättningen ägde rum 1976 och de facto råder moratorium. Dödsstraff är förbjudet för personer under 18 år. Sri Lanka har inte ratificerat tilläggsprotokollet till ICCPR om avskaffandet av dödsstraff men röstade senast 2010 för en FN-resolution om moratorium. År 2012 avstod landet dock vid omröstningen.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

I maj 2010 upphävdes en betydande del av den undantagslagstiftning som införts under inbördeskriget, bland annat kortades den tidsperiod som polis och militär kan frihetsberöva en person i förebyggande syfte utan rättegång från ett år till tre månader. En rad undantagslagar kvarstår dock, liksom terroristlagen, *Prevention of Terrorism Act*.

Vid krigsslutet hade mer än 450 000 människor tvingats lämna sina hem, varav flertalet placerades i olika läger. Av dessa har majoriteten återvänt. FN:s flyktingkommissarie UNHCR uppskattade i januari 2013 att det fortfarande fanns drygt 90 000 internflyktingar i Sri Lanka och drygt 130 000 lankesiska flyktingar i övriga världen, varav merparten i Indien.

I januari 2013 meddelade Sri Lankas minister för rehabilitering och fängelsereform att 125 personer, av de 11 500 som arresterades eller överlämnade sig vid krigsslutet, knutna till LTTE fortfarande befann sig i så kallade rehabiliteringsläger eller var frihetsberövade.

Rörelsefriheten i landet har ökat väsentligt sedan krigsslutet. Antalet kontrollstationer har minskat och tidigare stängda vägar har öppnats, främst i landets östra och norra delar. Tidigare stängda fiskeområden har öppnats i stor utsträckning. Tillgången till jordbruksmark i öst och norr fortsätter att öka, även om viss minröjning kvarstår att utföra. Runt om i landet, främst i norr och öst, begränsar så kallade högsäkerhetszoner rörelsefriheten i viss utsträckning. Det finns också uppgifter om andra områden där myndigheterna begränsar rörelsefriheten utan att formellt ha upprättat sådana zoner.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Sri Lanka har ett utbyggt rättssystem och domstolarnas oberoende skyddas i lag. Domstolarna är i princip självständiga i förhållande till den styrande makten. I praktiken beror graden av självständighet ofta på den enskilde domarens integritet. Presidenten tillsätter domare till högsta domstolen och det högre domstolsväsendet.

Genom författningsändringar under 2010 avskaffades det konstitutionsråd som tidigare hade som uppgift att tillsätta permanenta oberoende kommissioner såsom kommissionen för att granska kränkningar begångna av poliser, kom-

missionen för mänskliga rättigheter och kommissionen mot mutor. Presidenten tillsätter nu, i enlighet med författningsändringarna, själv dessa kommissioner.

I januari 2013 avsattes chefsdomare Shirani Bandaranayake av president Rajapaksa sedan parlamentet i en omstridd process funnit henne skyldig till korruption. Denna avsättning, liksom författningsändringarna 2010, utpekades av FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter vid dennes besök i september 2013 som källor till oro för det lankesiska rättsväsendets oberoende. Vidare menade högkommissarien, liksom flera frivilligorganisationer, att Sri Lanka går i riktning mot ett alltmer auktoritärt styre.

Enligt *Transparency International*s index över korruption i olika länder hamnade Sri Lanka på plats 91 av 177 länder år 2013. Korruption är utbrett i Sri Lanka, även inom domstolsväsendet.

Rättssystemet är överbelastat och processerna ofta långsamma. Det kan ta flera år innan mål tas upp i domstol. I maj 2012 hungerstrejkade 200 fångar för att få sin sak prövad i domstol. Hungerstrejken avslutades sedan myndigheterna utlovat tre nya domstolar för att skynda på rättegångarna mot misstänkta LTTE-fångar.

7. Strafffrihet

Bristande ansvarsutkrävande i anslutning till den långvariga konflikten och dess blodiga slutskede har bidragit till att strafffriheten är utbredd. Särskilt tydligt har detta varit i fall av försvinnanden, mord, våldtäkter och tortyr. Tamiler rapporteras vara särskilt utsatta. Under senare år rapporteras att problemen med ansvarsutkrävande för brott begångna mot andra minoriteter, särskilt muslimer, ökat.

Efter internationella påtryckningar tillsatte den lankesiska regeringen *Lessons Learnt and Reconciliation Commission*, LLRC, i syfte att genomföra en oberoende utredning av eventuella kränkningar av internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter såväl under som efter inbördeskriget. Kommissionen har kritiserats av en rad internationella organisationer för bristande självständighet och objektivitet, och för att ha ett alltför begränsat mandat. Regeringen följde upp LLRC:s rapport med en handlingsplan i juli 2012. Majoriteten av rekommendationerna återstår att genomföra.

Flera kritiker har efterlyst en internationell kommission för att utreda misstankar om kränkningar av internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter.

8. Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Yttrande- och tryckfriheten garanteras i Sri Lankas konstitution, men kan begränsas med hänsyn till bland annat nationell säkerhet.

Yttrande- och tryckfriheten påverkades negativt av konflikten. Trakasserier, kidnappningar och mord på journalister var vanligt förekommande. Situationen har gradvis förbättrats sedan krigsslutet, men självcensuren är påtaglig och det finns uppgifter om att hot och trakasserier mot journalister fortsatt förekommer. Hotfulla uttalanden från regeringsrepresentanter bidrar till en atmosfär av återhållsamhet. Flera journalister lever gömda på grund av dödshot och trakasserier. Tillträde för utländska journalister till landets norra delar är fortfarande begränsat.

Sri Lanka hamnade 2013 på plats 162 av 179 i Reportrar utan gränsers globala pressfrihetsindex. Organisationen anger att Sri Lanka är det land med demokratiskt vald regering som minst respekterar pressfriheten.

Regeringen kontrollerar delar av den tryckta pressen, två tv-stationer och en radiostation. Det finns ett relativt stort utbud av privata tidningar, radiostationer och tv-kanaler. Utgivningen av tamilspråkiga tidningar i landets östra och norra delar har efter kriget i stort sett återgått till det normala.

Tillgång till internet finns framförallt i landets större städer, och 2012 hade 18 procent av befolkningen tillgång. Fristående organisationer rapporterar om att myndigheterna blockerar vissa sidor, inklusive ett antal tamilska hemsidor. I november 2011 infördes krav på nyhetssidor att registrera sig hos regeringen och flera stora nyhetssidor blockerades strax därefter. Under 2012 utvidgades presslagstiftningen till att även gälla internetmedia. Organisationen *Freedom House* karaktäriserade 2013 Sri Lanka som delvis fritt vad gäller friheten på internet.

9. Mötes- och föreningsfrihet

Förenings- och mötesfriheten är stadfäst i lag och respekteras i stor utsträckning av myndigheterna. Rapporter om inskränkningar i civila samhällets möjligheter att verka förekommer dock, där polisen antingen försökt förhindra demonstrationer eller ingripit med övervåld.

Under 2013 uppmärksammades föreningsfriheten i anslutning till Samväldets toppmöte i Sri Lanka den 15–17 november, då regeringen kritiserades av bland annat *Amnesty International* för att ha förhindrat aktivister att demonstrera och delta i sammankomster.

10. Religions- och övertygelsefrihet

I Sri Lanka finns fyra dominerande religioner: buddism, hinduism, islam och kristendom. Buddismen har en privilegierad ställning i konstitutionen, men enligt lag ska respekt för alla religioner garanteras. Traditionellt har en relativt stor tolerans rått mellan anhängare av olika religioner, och inbördeskriget har inte setts i religiösa termer. Under senare år har dock företrädare för minoritetsreligioner utsatts för olika former av attacker, verbala såväl som fysiska.

Undervisning i religion är obligatoriskt i grundskolan, men föräldrarna kan välja vilken religion barnen ska undervisas i. Nationella helgdagar från de fyra stora religionerna observeras.

11. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Sri Lanka är en demokratisk republik med flerpartisystem. Den konstitutionella makten delas mellan den folkvalda presidenten och ett parlament med 225 ledamöter. Presidenten som väljs för sex år genom direktval har en stark ställning. Familjen Rajapaksa är tongivande i Sri Lankas politiska liv. Sedan Mahinda Rajapaksa valdes till president 2005 har ett stort antal av familjens medlemmar, bland annat presidentens två bröder, utsetts till ledande positioner inom regering, parlament och näringsliv.

Under 2010 genomfördes en rad författningsändringar som stärkte presidentämbetets maktbefogenheter ytterligare. Detta har kritiserats av en rad fristående organisationer för att undergräva såväl offentliga institutioners som rättsväsendets oberoende. Presidenten kan nu väljas om för ett obegränsat antal mandatperioder. Presidentämbetets kontroll över en rad formellt oberoende institutioner, såsom val- och poliskommissionerna och kommissionen för de mänskliga rättigheterna, har utökats. Presidenten kan numera ensam besluta om tjänstetillsättningar till dessa organ och det

konstitutionella råd, som tidigare innehade dessa uppgifter, har avskaffats. Ett parlamentariskt råd har utnämnts som presidenten enligt författningsändringarna bör konsultera. Detta råds rekommendationer är dock inte bindande.

Valen i Sri Lanka är demokratiska, men påståendet om valfusk och olovlig användning av administrativa resurser samt en obalanserad medierapportering till fördel för den sittande presidenten eller det regeringsbärande partiet har förekommit. Detta gällde såväl president- som parlamentsvalet 2010. Valdeltagandet i det förra var omkring 70 procent och i det senare omkring 51 procent. I båda valen var internflyktingarnas möjligheter att rösta begränsade, på grund av avsaknad av id-handlingar samt bristande vallängder och transportmöjligheter till vallokalerna.

Presidentvalet 2010 föregicks av en polariserad och våldsam kampanjperiod med flera hundra rapporterade fall av hot, våld och dödsfall, inklusive mot anhängare till oppositionens huvudkandidat general Sarath Fonseka. Denne har sedermera av en krigsdomstol funnits skyldig till brottslig verksamhet i form av politiskt engagemang kombinerat med militärt yrkesutövande. Fonseka släpptes i maj 2012 efter att ha avtjänat två års fängelse. Nuvarande opposition till regeringskoalitionen är svag.

Regionala val genomfördes i norra Sri Lanka i september 2013, för första gången sedan krigsslutet. Det tamilska partiet *Tamil National Alliance*, TNA, vann valen, men den regionala makten är begränsad. Inför regionalvalen rapporterades att alla större partier på ett eller annat sätt brutit mot vallagarna, och

att regeringen använt offentliga medel, inklusive militären, för att påverka valutgången.

En oberoende valkommissionär övervakar vanligen valen. Även lokala och internationella valövervakare tillåts.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

12. Rätten till arbete och relaterade frågor

Arbetslösheten i Sri Lanka beräknades officiellt till drygt fyra procent under andra kvartalet 2013, men är högre om man tar hänsyn till det stora antalet småbrukare, fiskare och anställda i den informella sektorn som är undersysselsatta eller påverkas av stora säsongsvariationer.

Arbetsmarknaden är generellt reglerad till skydd för arbetstagaren. Det finns kollektiv förhandlingsrätt och strejkrätt. Så gott som alla sektorer med större arbetsplatser har en relativt hög andel organiserad arbetskraft. I maj 2010, i samband med lättnader av landets undantagslagar, återinfördes tidigare lagstiftning som tillåter myndigheterna att frysa facklig verksamhet om den kan anses störa landets väsentliga näringar.

Tvångsarbete är olagligt, men rapporteras förekomma. Hushållsanställda anses vara särskilt utsatta.

Omkring 1,7 miljoner lankeser uppskattas i dag arbeta utomlands som gästarbetare, varav ungefär 90 procent i Mellanöstern. Omkring 250 000 personer emigrerar årligen för att arbeta utomlands, och tio procent av alla hushåll i Sri Lanka tar emot remitteringar. Det finns ett ministerium för främjande av välfärd vid anställning i utlandet och en myndighet har inrättats för att göra det lättare för kvinnor att klara sig som gästarbetare genom att ge dem viss utbildning, stöd och försäkringar.

Sri Lanka har ratificerat samtliga ILO:s åtta kärnkonventioner.

13. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Hälsovård är avgiftsfri i Sri Lanka och vården på de statliga sjukhusen håller relativt god standard, men långt ifrån alla får den vård de behöver. Avancerad sjukvård finns att tillgå i flertalet av landets större städer. De statliga sjukhusen är dock ofta överfulla. Nästan alla barn vaccineras.

Nivån på den allmänna sjukvården i landets norra delar, förutom Jaffnaområdet, är alltfjämt eftersatt. Flera sjukhus har ännu inte återuppbyggts efter krigsslutet och det råder brist på sjukvårdspersonal.

Enligt UNICEF var 21 procent av barnen och en sjättedel av kvinnorna i Sri Lanka undernärda 2009. Förväntad livslängd uppgick 2013 till 76 år.

14. Rätten till utbildning

Skolgången är obligatorisk upp till 14 års ålder. Kvaliteten på skolundervisningen varierar och är ofta bristfällig. Läskunnigheten beräknas till över 90 procent.

I landets norra och östra delar, förutom Jaffnahalvön och tätorterna Batticaloa och Trincomallee, är tillgången till skolgång dålig och kvaliteten på undervisningen eftersatt. Många skolor som förstördes under kriget har ännu inte byggts upp, andra saknar vatten och elektricitet och det råder brist på lärare, inte minst tamilspråkiga.

15. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Tillväxten har sedan inbördeskrigets slut varit god och fattigdomen har minskat. Sju procent av befolkningen lever fortfarande på under 1,25 USD per dag och fem procent klassificeras som fattiga enligt FN:s utvecklingsprogram UNDP:s multidimensionella fattigdomsindex. Variationerna mellan olika delar av landet är dock stora, liksom mellan stad och landsbygd. Sri Lanka återfinns på plats 92 av 187 i UNDP:s utvecklingsindex för 2012. Enligt UNDP är Sri Lanka på god väg att uppfylla millenniemålen till 2015, även om de regionala skillnaderna är stora.

Tillväxten i landet låg tredje kvartalet 2013 på knappt åtta procent. Tillväxten har drivits av utvecklingen i landets västra delar. Generellt föreligger stora skillnader i utvecklingen mellan stad och landsbygd. Stora utmaningar kvarstår när det gäller att utveckla ekonomin i landets övriga delar, inklusive de östra och norra, samt att ge de som återvänt efter konfliktens slut möjlighet till sysselsättning och boende. Stora infrastrukturinvesteringar har gjorts i hela landet, men ett betydande återuppbyggnadsarbete återstår fortfarande i landets norra och östra delar efter kriget samt efter tsunamin som drabbade landet 2004. Insatser för ökad turism genomförs också.

SÄRSKILDA KOMMENTARER AVSEENDE GRUPPER SOM OFTA RISKERAR DISKRIMINERING RÖRANDE DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

16. Kvinnors rättigheter

Sri Lankas konstitution förbjuder diskriminering på grund av kön.

Personer som tillhör olika religiösa grupper har enligt konstitutionen rätt att följa särskilda religiösa lagar, både skrivna och oskrivna, även om dessa strider mot andra föreskrifter i konstitutionen exempelvis alla individers likhet inför lagen.

Muslimerna lyder under *Muslim Marriages and Divorce Act*, som delvis baserar sig på Shafi-sektens lagsystem. Tamilska kvinnor från norr lever under *Thesavalamai*-lagen som förbjuder gifta kvinnor att ingå affärsavtal som gäller fast egendom utan makens samtycke. Kvinnor från Kandy-området kan lyda under Kandy-

lagarna, som i många avseenden ger kvinnan större rättigheter än den allmänna lagen. För den kristna minoriteten där majoriteten är romerska katoliker är kyrklig vigsel livslång och skilsmässa inte tillåten.

Män favoriseras i praktiken när det gäller fördelning av land. Kvinnor utför ofta lågbetalda och mindre kvalificerade arbeten. Negativa attityder mot änkor såväl som mot ogifta eller barnlösa kvinnor påverkar kvinnans ställning i samhället.

Kvinnor har rösträtt sedan 1931. Ett fåtal kvinnor innehar höga ämbeten inom politiken och dessa kvinnor kommer oftast från familjer med stort inflytande. Knappt sex procent av parlamentsledamöterna är kvinnor och i regeringen är 2 av 67 ministrar kvinnor. Sri Lanka placerar sig på plats 75 av 148 i UNDP:s *Gender Inequality Index* för 2013.

Våld mot kvinnor, inklusive sexuella övergrepp, är ett omfattande problem på Sri Lanka. Sexuella övergrepp är straffbara, med undantag för de som sker inom äktenskapet. Benägenheten att anmäla våld och sexuella övergrepp är låg, även om polisen genomför upplysningskampanjer för att dels minska antalet övergrepp, dels öka anmälningsgraden. Att begära skilsmässa är för många kvinnor en ekonomisk och social omöjlighet. Prostitution är olagligt.

Det är olagligt att göra abort. Undantag görs bara om moderns liv är i fara, vilket leder till komplikationer och dödsfall till följd av olagliga aborter.

17. Barnets rättigheter

Under kriget utgjorde användningen av barnsoldater en av de allvarligaste kränkningarna av barnets rättigheter i Sri Lanka. Flera hundra barn fick sätta livet till under krigets fem sista månader och ytterligare hundratals är försvunna. Inga rättsprocesser har inletts mot personer misstänkta för att ha rekruterat barnsoldater vilket är olagligt sedan 2006. Samtliga barn som efter krigsslutet varit placerade i läger för så kallad rehabilitering har frisläppts. Den lankesiska regeringen har försäkrat FN:s barnkommitté om att inga barn som associeras med väpnad konflikt ska ställas inför rätta.

När det gäller barns rätt till utbildning och hälsovård lever Sri Lanka upp till sina skyldigheter i relativt stor utsträckning. Skolan är obligatorisk för barn mellan 5 och 14 år och avgiftsfri, liksom hälsovården. Särskilt i de tidigare konfliktområdena är dock tillgången till utbildning och hälsovård bristfällig.

Lägsta straffbarhetsålder är åtta år. Mellan 8 och 16 års ålder gäller särskilda regler, från 16 år likställs personen med en vuxen. Våld mot barn är ett utbrett problem. Generellt är arbete tillåtet från 14 år med inskränkningar för särskilt utpekade sektorer. En handlingsplan, framtagen i samarbete med ILO och UNICEF, för att utrota de värsta formerna av barnarbete senast 2016 antogs 2010. Barnarbete förekommer främst i jordbrukssektorn, men barn arbetar även som gatuförsäljare, som hushållshjälp och inom industrin.

Handel med barn förekommer i Sri Lanka. Den nationella myndigheten för skydd av barn, *National Child Protection Authority*, NCPA, utfärdade 2011 en varning för att den ökade turismen medförde ökad risk för sexuellt utnyttjande av barn och genomförde kampanjer för att medvetandegöra barn, turistguider och befolkningen i kustområden.

Laglig ålder för att ingå äktenskap är 18 år för både män och kvinnor, men flickor kan med föräldrarnas tillåtelse gifta sig när de är 16 år.

18. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Sri Lanka har flera etniska och religiösa grupper. I konstitutionen säkerställs alla medborgares lika rättigheter, men diskriminering av tamiler anses ha varit en av huvudorsakerna till den väpnade konflikten. Under senare år har rapporterna ökat om förföljelser av kristna och muslimer.

Tamilerna är den grupp som har varit mest utsatt under kriget men även efter konfliktens slut. Merparten av internflyktingarna är tamiler och de är utsatta för diskriminering, inklusive när det gäller skolgång och tillgång till arbete. En utsatt etnisk minoritet är de cirka 85 000 tamiler i landets te-distrikt som tidigare saknat medborgarskap och rätt till skolgång. Sedan 2003 finns en lag som ger de tamilska plantagearbetarna i högländet rätt till lankesiskt medborgarskap, men fortfarande är utvecklingsindikatorer som läskunnighet lägre för denna grupp.

De kristna och muslimska minoriteterna har under de senaste åren utsatts för en rad trakasserier, inklusive attacker mot och vandalisering av kyrkor och moskéer. I augusti 2013 rapporterades exempelvis om stenkastning mot en moské i Colombo, med minst tolv skadade. Det rapporteras om en växande radikaliserings inom vissa buddistiska organisationer, i vissa fall med koppling till regeringsmedlemmar.

Sri Lankas urfolk, *Veddah*-folket eller *Wanniyala-Aetto*-folket, uppgår till mindre än en procent av landets befolkning. De har svårt att hävda sin rätt till ett traditionellt levnadssätt.

19. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Sex mellan personer av samma kön är förbjudet enligt lag i Sri Lanka. Det är vanligt att polisen trakasserar homosexuella, i synnerhet homosexuella prostituerade och transvestiter. Det finns ett antal enskilda organisationer i Sri Lanka som arbetar för hbt-personers rättigheter.

20. Flyktingars rättigheter

Sri Lanka har inte anslutit sig till 1951 års flyktingkonvention och har inga nationella procedurer för att fastställa flyktingstatus.

Ett stort antal människor tvingades under det långa inbördeskriget fly från sina hem. Även om majoriteten av dessa nu kunnat återvända, levde omkring

124 000 lankesiska flyktingar enligt UNHCR fortfarande utanför Sri Lanka i mitten av 2013, varav majoriteten i Indien. Relativt stora exilgrupper, många av dem flyktingar, finns också i Australien, Kanada, USA, Storbritannien, Tyskland, Nederländerna, Schweiz och Norge. Dessutom uppskattade *Internal Displacement Monitoring Centre*, IDMC, att i slutet av 2013 hade upp mot 90 000 internflyktingar ännu inte återvänt till sina hem. FN:s särskilde rapportör för mänskliga rättigheter för internflyktingar besökte Sri Lanka i december 2013.

21. Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

FN:s ekonomiska och sociala kommission för Asien och Stillahavsregionen UNESCAP uppskattade 2006 att cirka sju procent av befolkningen lider av någon form av funktionsnedsättning, varav en stor del till följd av den väpnade konflikten och såväl civila som soldater. Diskriminering av personer med funktionsnedsättning är förbjuden enligt lag, men förekommer i praktiken inom arbetsliv, utbildningsväsendet och i socialförsäkringssystemen. I oktober 2009 beslutade högsta domstolen att åtgärder skulle vidtas för att handikappanpassa offentliga byggnader, men arbetet går långsamt. Vissa statsstödda privata institutioner för personer med nedsatt syn och hörsel finns och myndigheten för samhällstjänster beviljar visst ekonomiskt stöd till försörjning och hälsovård.

ÖVRIGT

22. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Det finns många enskilda organisationer i landet, bland dem flera oberoende människorättsorganisationer som dokumenterar övergrepp, erbjuder rättshjälp, diskuterar och granskar lagförslag samt övervakar val.

Relationen mellan regeringen och de enskilda organisationerna är bristfällig och de stående kommittéer som är tänkta att vara forum för dialog har i många fall omvandlats till en ensidig informationskanal för regeringen. Hot och trakasserier mot personer som arbetar för icke-statliga organisationer förekommer.

Internationella organisationers möjligheter att arbeta i landet är fortsatt begränsade, särskilt i de tidigare konfliktområdena.

23. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

Internationella rödakorskommittén, ICRC, FN:s barnfond, UNICEF, och FN:s flyktingkommissarie, UNHCR, är dominerande aktörer i fält, men även utvecklingsaktörer som till exempel FN:s utvecklingsprogram, UNDP, verkar i Sri Lanka. Sedan 2004 finns en människorättsexpert från FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter, OHCHR, i landet, kopplad till UNDP, med mandat

att stärka analys och integrering av mänskliga rättigheter i FN-organens program.

Sri Lankas relation till internationella organisationer såsom *Human Rights Watch*, *Amnesty International* och *International Council of Jurists*, ICJ, är ansträngd.

Främjande av demokrati och mänskliga rättigheter har traditionellt varit en mycket viktig del av det svenska utvecklingssamarbetet med Sri Lanka. Det bilaterala utvecklingssamarbetet fasades ut under 2010, men Sverige fortsätter att stödja främjandet av demokrati och mänskliga rättigheter i Sri Lanka genom stöd till multilaterala organisationer som är verksamma i landet.